

Nanebevstoupení – poukaz na Kristovo působení v posmrtném bytí lidské duše

Sergej O. Prokofjev

„Já jsem cesta, pravda a život“ - tato slova Krista Ježíše vyjadřují vlastní podstatu jeho čtyřicetidenních rozhovorů s podivuhodnou přesností. Ve smyslu toho, co bylo řečeno výše, je můžeme chápat takto: Kristus poukazuje jimi na to, že se stal mystériem Golgoty sám *cestou*, která vede k poznání *pravdy* o smrti, jež není ve svém současném aspektu ničím jiným než obrazem Otce, nositele a dárce makrokosmických *životních sil*. Proniknout do jeho říše, do říše nejvyššího kosmického života, je však člověk s to jen tehdy, když se pronikne Kristovým impulsem nebo když vstoupí na cestu - což je však zcela totéž - cestu, která vede k prožívání „In Christo morimur“, k prožívání *pravdy*, že se smrt v Kristu stává životem. A tuto nauku, které učil Kristus učedníky během čtyřiceti dnů po svém Zmrtvýchvstání, dovršil tak, že jim ji předvedl před oči v podobě živoucí imaginace při Nanebevstoupení. Neboť při Nanebevstoupení nesl Kristus před duchovním pohledem apoštolů mikrokosmos, zduchovnělou lidskou formu (fyzické a éterické tělo), do makrokosmu a ukázal jim tím jejich vzájemný vztah a shodu, která se lidstvu již dávno ztratila, protože zavládl nepravdivý obraz smrti.

To znamená, duchovědně řečeno, že elementy, jimiž je lidská bytost na Zemi tvořena, našly cestu a mohou se nyní opět v makrokosmickém světě spojit s pravzory, z nichž kdysi vzešly. Na moderní cestě zasvěcení odpovídá toto pátému stupni, který Rudolf Steiner popisuje v „Tajné vědě v obrysu“ těmito slovy: „Člověk je vytvořen z celého světa, který mu leží nejbližší; a každá jednotlivost, která na něm je, odpovídá ději, bytosti vnějšího světa. Duchovní žák dospívá na odpovídajícím stupni k tomu, že poznává tento poměr své vlastní bytosti k velkému světu.“ Vezměme jako příklad lidské éterické tělo, které, podle slov Rudolfa Steinera, neustále usiluje ke svému kosmickému pravzoru, ke Slunci. Kdyby však následovalo tuto svou základní tendenci, tak by se úplně, vstupujíc do sluneční sféry, rozpustilo ve světovém éteru. Individuální život by byl potom pro ně nemožný, takže by se již také nikdy nemohlo stát lidským éterickým tělem. Kdyby však na druhé straně bylo zcela odříznuto od svého nebeského zdroje, od sil sluneční sféry, potom by také nemohlo člověku správně sloužit, neboť bez spojení se svým makrokosmickým pravzorem by musilo „vyschnout“. V obou případech by byl lidský život na Zemi nemožný, a to by znamenalo konec celého zemského vývoje.

Před těmito dvěma nebezpečími zachránil Kristus éterické tělo člověka mystériem Golgoty a následujícím *Nanebevstoupením*: Na jedné straně může nyní éterické tělo vyhovět své touze po sjednocení se svým nebeským zdrojem a na druhé straně se Kristus sám s touto touhou spojuje. Tím neztrácí éterické tělo, i když vystupuje vzhůru do makrokosmu, individuální charakter sobě vlastní, který je jediné činí *lidským* éterickým tělem. Ale můžeme také říci obráceně: Tím, že se Kristus spojil s éterickým tělem člověka, které usiluje ke Slunci, dostalo toto tělo možnost spojit se ještě v zemské oblasti, to znamená uchovávajíc plně svůj individuální, lidský charakter, spojit se se svým pravzorem, se Sluncem. Neboť Kristus zastupuje od mystéria Golgoty celou plnost slunečních sil v zemské sféře a ony mohou nyní skrze něho náležet /zukommen/ éterickému tělu každého jednotlivého člověka. Tak zachránil Kristus následkem tohoto *dokonalé nového* spojení makrokosmu a mikrokosmu nejen fyzické tělo člověka - na což především ukazuje mystérium Golgoty -, nýbrž také tělo éterické. A právě o tom nám hovoří den Nanebevstoupení.

V přednášce ze 7. května 1923, která byla věnována zjevení Nanebevstoupení a tajemství svátků Svatodušních - svátků, které bezprostředně pokračují v impulsu mystéria Golgoty -, líčí Rudolf Steiner podrobně: „Tak můžeme říci: Dáme předstoupit před svou duši obrazu Nanebevstoupení. Učedníci, *stavši se jasnovidnými*, vidí tendenci éterických těl lidí stoupat směrem ke Slunci. Kristus se spojuje s touto snahou, drží ji. To je mohutný obraz: *záchrana fyzicko-éterického [těla] člověka skrze Krista v obraze Nanebevstoupení*.“ Tak máme v Nanebevstoupení Krista především sjednocení fyzického a éterického těla člověka (tj. lidské *formy*) s jeho makrokosmickým praeobrazem.

Tento esoterický obsah události Nanebevstoupení má ještě jeden aspekt, který souvisí s vývojem lidstva, jenž pak následoval. Abychom tento aspekt pochopili, je třeba připomenout, že dávné atavistické jasnozření, které lidé měli ještě ve staré Atlantidě, bylo založeno na tom, že v oné době bylo éterické tělo, zcela zvláště

v oblasti hlavy, ještě *mimo* tělo fyzické a že se během poatlantického vývoje spojovalo stále více a více s tělem fyzickým, aby dosáhlo během palestinských událostí úplného splynutí s ním.

Poté, co takto prošlo nejhlubším bodem ponoření se do materie, vydalo se pak lidské éterické tělo postupně na cestu zpět z fyzického těla do světa duchovního. A tento „bod obratu“ ve zpozemšťování se uskutečnil v tom okamžiku, kdy Kristus přišel na Zemi. To ale znamená, že objevení se Krista ve fyzickém těle a jeho projití mystériem Golgoty je děním, které položilo - okultně pozorováno - základní kámen pro postupné vystupování éterického těla ven z těla fyzického, pro proces, v němž je lidstvo ještě dnes a bude v něm ještě několik tisíciletí. Cílem tohoto procesu však je vrůst nově a plně vědomě do duchovního světa.

Tento proces popsal jednou Rudolf Steiner těmito slovy: „Kdežto éterické tělo vstupovalo předtím dovnitř a až do objevení se Krista vcházelo dovnitř stále ještě o kus dále, nadešla nyní doba, kdy se průběh vývoje změnil. V okamžiku, kdy se objevil Kristus, začalo éterické tělo opět vycházet ven a dnes je již spojeno s fyzickým tělem méně než v době přítomnosti Kristovy.“

Tak lze říci, že Kristus odvrátil od lidstva velké nebezpečí, pokud jde o osud éterického těla, odvrátil je tím, že se objevil na Zemi a překonal Zmrtvýchvstáním síly smrti, nebezpečí, že by se éterické tělo definitivně spojilo s tělem fyzickým až do úplného adaptování a to by mělo za následek jeho úplné vysušení.

Odvrácení tohoto nebezpečí je však jen prvním stupněm uvedeného procesu. Neboť osud lidstva nezávisí pouze na skutečnosti postupného vystupování éterického těla, nýbrž také na *směru*, kterým se toto tělo při svém opětném spojení s duchovním světem dá. Směr *správný*, to znamená *nikoli* luciferický, vede éterické tělo k tomu, že přijme původní síly Otcovy, a tento směr mu byl dán tím, že se s nimi spojil Kristus při Nanebevstoupení.

Tento druhý stupeň lze charakterizovat také ještě jiným způsobem. V dávných dobách, kdy bylo éterické tělo ještě velkou měrou mimo tělo fyzické, neslo v sobě, následkem svého bezprostředního spojení s duchovním světem, kosmickou pramoudrost jakožto síly, které je pronikaly. Tyto původní síly éterického těla se však ukázaly být dalekosáhle vyčerpanými, když se toto tělo zcela ponořilo do těla fyzického. To vedlo k novému nebezpečí, že toto tělo bude, i když opět vyjde ven z těla fyzického, vnitřně duté, oloupeno o všechny životní síly, které však potřebuje, aby uchovávalo během pozemského života zvenčí tělo fyzické před upadáním. Jinak řečeno, éterické tělo potřebuje nové éterické síly, aby při jeho vystupování z těla fyzického nenastal jeho úpadek (onemocnění) a předčasná smrt. A tyto nezbytné nové životní síly daroval éterickému tělu Kristus, když se s ním spojil Nanebevstoupením. „Kristův impuls vliil do lidského éterického těla život, nový život, poté co byl život spotřebován! A člověk si musí, hledí-li do budoucnosti, říci: Když bude jednou moje éterické tělo zcela venku z těla fyzického, potom budu musít mít absolvován takový vývoj, že toto éterické tělo bude zcela prostoupeno Kristem. Kristus musí ve mně žít. Musím se během svého pozemského vývoje postupně zcela proniknout Kristem, *pokud jde o mé éterické tělo!*“ Možnost učinit to daroval Kristus lidstvu svým Nanebevstoupením.

Tak jsou spolu nerozlučně spjaty Velikonoce a Nanebevstoupení a určují společně osud éterického těla a s ním budoucnost lidstva.

To však není ještě všechno, protože po uvedeném druhém stupni následuje ještě stupeň třetí. Neboť tak jako je s Velikonocemi nerozlučně spjata Nanebevstoupení, tak je Nanebevstoupení spojeno se Svatodušními svátky, to znamená, že si individuální člověk uvedený proces *uvědomí*. Bez tohoto uvědomění hrozí člověku materialisticky smýšlejícímu ztráta individuálního vědomí ve vyšších světech, když se s vystoupením éterického těla vyvine nové jasoznění. „Pak pro něho nadchází nebezpečí toho,“ - tak pravil v této souvislosti Rudolf Steiner -, „co se nazývá ‚duchovní smrtí‘ ... To je skutečné odumření v duchovním světě, je něčím, co lidem hrozí, když si při vstupu do duchovních světů nepřinášejí s sebou *vědomí* o tomto duchovním světě.“

Toto „vědomí o duchovním světě“ může člověku dát spojení s duchem Svatodušních svátků, což daruje pravé *porozumění* mystériu Golgoty: „A tímto přemožením sil smrti, které se stalo jen jednou, se člověku ukazuje, *je-li správně pochopeno*, jak má žít, aby vnesl do všech budoucích časů vědomí, že existuje duchovní svět. To je sjednocení se s Kristem.“

Tak je v budoucnosti třeba spojit se s Kristem trojnásobně: spojit se s jeho nepomíjivým /unverweslich/ tělem Zmrtvýchvstání, spojit se s jeho kosmickými životními silami a spojit se se světlem nového duchovního vědomí, které odhaluje kosmicko-pozemský význam činů Kristových.

Tím jsme se již předběžně dotkli obsahu následující kapitoly; předtím však musíme ještě popsat další stránku Nanebevstoupení.

Neboť svátek Nanebevstoupení nám nepoukazuje pouze na to, že Kristus vnesl síly sluneční sféry, síly makrokosmické říše Syna do zemského bytí, nýbrž také na to, že do něho vnesl ony síly, které pocházejí ze sféry Otce. Tak čteme v Markově evangeliu: „A když Pán Ježíš takto k nim hovořil, vzrostl vzhůru do sfér nebe, kde sedí na trůně po pravici Otce světů, jako vykonavatel jeho činů.“ Abychom mohli pochopit tato slova evangelia, musíme připomenout, že v učednících pozvolna procitla schopnost imaginativního jasnozření jako následek čtyřicetidenních rozhovorů se zmrtvýchvstalým Kristem díky jeho naukám a především díky jeho bezprostřední přítomnosti. V tomto zvláštním stavu vědomí zřeli potom apoštolové Zmrtvýchvstalého během čtyřiceti dní a přijímali jeho nauky. To však ještě není vše. Jak jsme viděli, byl vlastní obsah rozhovorů Zmrtvýchvstalého zjevením tajemství nového poměru makrokosmu a mikro- kosmu. Proto završuje Kristus svoje vyučování tak, že vede učedníky k přijímání sil, které všeobecně probouzejí v člověku imaginativní poznání, takže můžeme říci: Čtyřicet dní, které směli učedníci ještě strávit se zmrtvýchvstalým Kristem, se stalo pro ně cestou, která je vedla k původnímu zdroji imaginace, k původnímu zdroji všeho pravého nadsmyslového zření, k oné vysoké makrokosmické sféře, kterou Rudolf Steiner nazývá „světem duchovních pravzorů všech věcí“. Toto tajemství původu jejich vlastní imaginativní schopnosti poznání ze světa pravzorů, onoho světa, z něhož hierarchie „samy čerpají své síly“ a kde Kristus „sedí na trůně po pravici Otce světů“, zjevil jim Kristus svým Nanebevstoupením.

Nyní se zde chceme znovu zabývat slovy, jimiž Rudolf Steiner popisuje uvedený vzájemný vztah: v okamžiku, kdy můžeme poukázat na to, že ve světě existuje jasnovidné vědomí, musíme říci: Tedy musí existovat také svět, z něhož plynou síly pro jasnovidný orgán - a tento svět se nazývá v duchovní vědě světem pravzorů. To, co nám může předstoupit před zraky *jako imaginace*, je... otisk světa pravzorů. Takže vystupujeme do makrokosmu stupeň po stupni elementárním světem, duchovním světem, světem vyššího rozumu /Vernunftwelt/ a světem *pravzorů*.“ A v další přednášce téhož cyklu pokračuje: právě jako jsou z elementárního světa vytvářeny oči [a všechny ostatní lidské smyslové orgány], z duchovního světa [z nižšího devachanu] soustava nervová a ze světa vyššího rozumu [z vyššího devachanu] mozek člověka, tak je vytvářeno ze světa pravzorů to, co nazýváme vyššími smyslovými orgány, oněmi smyslovými orgány, které nás potom postupně uschoptují nahlížet do duchovního světa...”

Z toho všeho vyplývá tento obraz: Během čtyřiceti dnů vnímali učedníci zmrtvýchvstalého Krista a jeho poučování o „nebeských říších“, o duchovních světech za pomoci v nich procitající schopnosti imaginativního poznání. A to se dělo tak dlouho, až apoštolové při svém pronikání do tajemství nového poměru makrokosmu a mikrokosmu dospěli tak daleko, že mohli uchopit tajemství vzniku své vlastní schopnosti imaginativního zření. Teprve nyní byli s to pochopit, že jasnozření, jímž disponovali, *bylo v nich probuzeno Kristem samým*. Neboť to byl Kristus, který je nyní obdaroval *na Zemi* celou plností makrokosmických sil světa pravzorů a tak v nich probudil imaginativní zření. A toto prožití Krista jakožto nového zdroje imaginativního zření, to znamená jakožto toho, kdo daruje síly ze světa pravzorů, to se projevilo učedníkům v obraze Nanebevstoupení Krista do světa pravzorů, do božské říše Otcovy.

Tak se stal učedníkům touto událostí zjevným nejvyšší stupeň poznání poměru makrokosmu a mikrokosmu: původ procitajících imaginativních sil poznání v člověku, v mikrokosmu, z jejich makrokosmického zdroje, ze světa pravzorů. Tím byl z vědomí učedníků odňat poslední závoj, který zahaloval pravý obraz smrti, té smrti, která zjevuje po mystériu Golgoty podobu nebeského Otce. A ve scéně Nanebevstoupení se to vyjádřilo tak, že to vyjevilo nejnitřnější podstatu smrti jako zjevení vyššího imaginativního vědomí člověka, takového vědomí, které má své zdroje v říši Boha Otce, jenž nese v sobě pravzory všech věcí a bytostí světa.) Moderní duchovní bádání hovoří o tom - a to je hluboce opodstatněno v novém světovém řádu, který vzhází z mystéria Golgoty že jedním z prvních zážitků každého člověka po smrti je vidět Nanebevstoupení Krista, které s konečnou platností vyjeví pravý obraz smrti a které spojuje duchovní svět hraničící se Zemí v neoddelitelnou jednotu s nejvyšší sférou Otce, se světem pravzorů. O tomto posmrtném zážitku každého člověka, který také souvisí s postupným rozplýváním se jeho éterického těla až do sluneční sféry, hovoří Rudolf Steiner takto: „Takovéto duchovní pohledy, jak je měli učedníci v den Nanebevstoupení, se vztahují vlastně vždy na něco, co člověk již prožívá v tom či onom stavu vědomí. Nyní víte: Po smrti prožívá člověk, jak od něj odchází jeho éterické tělo. Smrtí odkládá tělo fyzické. Po několik dnů si ponechává své tělo éterické, potom se tělo éterické rozplývá; *spojuje se skutečně se Sluncem*. Takto se po

smrti rozplývající, sjednocuje se se slunečním elementem, který proudí prostorem, v něm se nachází také Země. V tomto éterickém těle, které se od člověka vzdaluje, zří člověk od mystéria Golgoty současně Krista, který se stal jeho zachráncem pro budoucí zemské bytí; takže vlastně od mystéria Golgoty každý člověk, který zemře, má již před svou duší onen obraz Nanebevstoupení, který zřeli učedníci onoho dne ve svém zvláštním duševním stavu.“ Leč nehleď k té skutečnosti, že dnes zří *každý* člověk po smrti imaginaci Kristova „Nanebevstoupení“, je tu přece jen podstatný rozdíl mezi tím, kdo usiloval již na Zemi o pravé poznání mystéria Golgoty, a tím, kdo z toho či onoho důvodu v příslušném vtělení tuto možnost promeškal. Neboť pro člověka z první skupiny „je po smrti tento obraz Nanebevstoupení největší útěchou, kterou může mít, neboť on nyní prohlédá celou pravdu mystéria Golgoty ... Tento obraz Nanebevstoupení mu jaksi říká: Můžeš důvěřovat se všemi svými následujícími pozemskými životy zemského vývoje, neboť Kristus se stal mystériem Golgoty zachráncem vývoje Země.“

Naproti tomu budou pro ty, kteří takovou možnost pravého poznání mystéria Golgoty opominou, následky takového zření zcela jiné: „Pro toho, kdo nepronikne svým já a svým astrálním tělem, tedy poznáváje a pociťuje, obsah mystéria Golgoty, pro toho je tento obraz *výčitkou*, je tak dlouho *výčitkou*, až poznal: I on se musí naučit toto mystérium Golgoty chápat.“ Jako následek takového posmrtného zážitku a duševních strastí s ním spojených může v duši vzniknout volní rozhodnutí: „Pokus se osvojit si pro nejbližší pozemský život takové síly, abys mohl také pochopit mystérium Golgoty.“

Na závěr je třeba si ještě všimnout dalšího aspektu Nanebevstoupení, který se týká měsíční sféry neboli sféry Ducha svátého, kde také duše zemřelého brzy po smrti prožívá svou imaginaci. O tom hovoří Rudolf Steiner podrobně v přednášce z 15. září 1922 v Dornachu: „Ten, kdo dnes hovoří z iniciační vědy, musí... říci ještě toto: Ano, je to Kristův impuls, který působí dále za smrt, jehož vlivem se člověk vymaňuje z měsíční sféry, proniká do sféry hvězdně-sluneční a tam z impulsů, které mu dávají bytosti hvězdného světa, může pracovat na utváření fyzického organismu svého dalšího zemského života. Ale z měsíční sféry se vymaňuje silami, které ve svém já shromáždil svou náklonností ke Kristově bytosti a k mystériu Golgoty.“ A o něco dříve říká Rudolf Steiner v téže přednášce o tomto procesu: „A tak jako probíhá váš vnější život pod vlivem fyzického slunečního světla a fyzického slunečního tepla, tak si potom po smrti činí vaše bytost nárok na vysokou sluneční bytost⁶, osvobozuje vás od vašeho *osudového jádra* a přijímá vás vzhůru do sféry hvězd, takže v ní můžete pomoci svého slunečního vůdce vypracovávat duchovní část svého budoucího fyzického organismu.“ Pro naše pozorování je při tomto procesu zvláště důležité, že je to síla Kristova, která „...po smrti dále působí a vytrhuje duši z osudového bytostného jádra a z měsíční sféry..“ takže „... vedením vysoké sluneční bytosti je lidská duše očišťována při přechodu z duševního světa do světa duchů“ nebo - což je totéž - při přechodu z měsíční sféry do sféry sluneční.

Co je třeba rozumět pod „být očištěn“ nebo „osvobodit se od osudového jádra“. - Toto „osudové jádro“ neboli „osudové bytostné jádro“, které také znamená „morální hodnocení“ člověka, musí duše, jelikož je toto jádro nositelem ještě nevyžité karmy zanechat po smrti v měsíční oblasti, aby jeho vliv nepůsobil na duši omamně, když ona prolévá ve sluneční a hvězdné sféře, neboť takové omámení nebo zatemnění vědomí ve vyšších sférách kosmického bytí by znemožnilo vytvářet fyzické tělo pro budoucí zemský život *správným* způsobem. Dále se musí duše po svém pobytu ve sluneční sféře a ve hvězdných světech, když vstoupí *opět* do měsíční oblasti, spojit se svou tam zanechanou „karmickou podstatou“, aby pracovala v dalším zemském životě dále na jejím zlepšení. Jelikož se ale shora popsané osvobození od této „karmické podstaty“ děje po smrti v měsíční sféře tím, že se lidské já ještě na Zemi spojilo s Kristovým impulsem, musíme říci: Kristus bere, když duši zemřelého během slunečního a hvězdného života osvobozuje od vlivu měsíční sféry a negativní lidské karmy, v ní zůstávší, tuto karmu během doby posmrtného bytí člověka na sebe, aby duše našla pod jeho vedením cestu k pravému nanebevstoupení, cestu, která vede z měsíční sféry do sféry sluneční a odtud výš a výše k světu stálíc.

Tak nám ukazuje děj Nanebevstoupení všeobšáhly vliv Kristovy bytosti od mystéria Golgoty na posmrtnou životní sféru lidských duší, přičemž jeho působení obepíná *všechny tři* hlavní oblasti mak- rokosmu, jimiž duše mezi vtěleními prochází: oblast Měsíce, Slunce a stálíc, oblasti, které zobrazují nadhierarchické sféry Ducha, Syna a Otce v našem světě. V první oblasti zjevuje Kristus duši záchranu lidského těla éterického a pomáhá jí odloučit se na jistou dobu od následků její špatné karmy, a osvobozuje ji od měsíčních sil, které ji

poutají k Zemi. V druhé oblasti umožňuje Kristus duši vstoupit správným způsobem do sluneční říše, aby tam své zkušenosti minulého vtělení proměnila ve schopnosti v dalším zemském životě. V třetí oblasti konečně, v oblasti stálic, v říši Otce vede Kristus duši při její práci, aby si vytvářela ze sil božské moudrosti (Sofie) „kosmického člověka“, pravzor svého budoucího fyzického těla. Tak se rozprostírá vliv Kristův na všechny oblasti posmrtného života duše, to znamená na všechny ony oblasti makrokosmu, jejichž síly přinesl mystériem Golgoty na Zemi a které svým Nanebevstoupením bezprostředně spojil s bytím každé jednotlivé lidské duše. Proto když apoštolově prožívali Nanebevstoupení, připraveni čtyřicetidenním poučováním Zmrtvýchvstalého, ukázalo se jim nejen jako důkaz nevyčerpatelného významu Krista pro posmrtné bytí lidské duše, nýbrž současně jako událost, pomocí níž mohli dosáhnout plného a všeobsáhlého *poznám* o novém poměru mikrokosmu a makrokosmu.